

DRVENASTA LUCERNA – *MEDICAGO ARBOREA* L.
U HRVATSKOJ FLORI

MOON TRIFOIL – *MEDICAGO ARBOREA* L. IN THE FLORA
OF CROATIA

I. Trinajstić, Marija Pandža

SAŽETAK

Tijekom florističkih istraživanja u pojedinim dijelovima Hrvatskog primorja otkrivena je, između ostaloga, i drvenasta lucerna - *Medicago arborea*, rijetka biljka hrvatske flore. *M. arborea* je unijeta u uzgoj kao dekorativna vrsta u nasade Velog Lošinja, Šibenika, Zlarina, Primoštena i Brne na otoku Korčuli. U Primoštenu i Brni odbjegla je uzgoj i dalje se širi neovisno od čovjeka. Uzgojne i hortikulture značajke Moon drvenaste lucerne trebalo bi kod nas korisno pobliže proučiti, a isto tako i pratiti njeno dalje subsponsantano širenje.

Ključne riječi: *Medicago arborea*, hrvatska flora

ABSTRACT

During the floristic researches in various parts of the Croatian Littoral, among other plants, the moon trifol - *Medicago arborea*, a rare plant in the flora of Croatia was discovered. *M. arborea* had been imported to be cultivated as a decorative plant in the plantations of Veli Lošinj, Šibenik, Zlarin, Primošten and in Brna on the island of Korčula. In Primošten and Brna it has evaded cultivation and spreads independently of man. It would be very useful to study in detail the breeding and horticultural features of the moon trifol in our country, as well as to monitor closely its further subsponaneous spreading.

Key words: *Medicago arborea*, Flora of Croatia

UVOD

Rod *Medicago* prema starijim podacima (Ascherson i Graebner 1907, Hegi 1923) broji između 40-50 vrsta, dok prema novijim podacima koje donosi Melchior (1964) obuhvaća čak 110 vrsta, rasprostranjenih diljem Europe, sjeverne i južne Afrike, te prednje i središnje Azije. To su pretežito jednogodišnje biljke (npr. *M. lupulina*), rjeđe zeljaste trajnice (npr. *M. sativa*), te vrlo rijetko grmovi, među kojima se na prvom mjestu ističe *M. arborea*.

M. arborea je do 4 m visok, razgranjen, vazdazelen grm (sl. 1). Mlade grančice su guste bijelo-pustenaste, listovi su trodjelni, a cvjetovi 12-15 mm dugi, zlatnožuti. Oni su skupljeni u guste grozdove, sastavljene od (4-) 5-8 (-20) cvjetova. Mahuna je okruglasto-plosnato svinuta u obliku jednostruke spirale, 10-12 mm u promjeru (sl. 2). Cvate od kasnog proljeća do jeseni.

Slika 1. *Medicago arborea* L. u nasadu u Primoštenu

Slika 2. *Medicago arborea* L. – grančica sa cvjetovima i plodovima

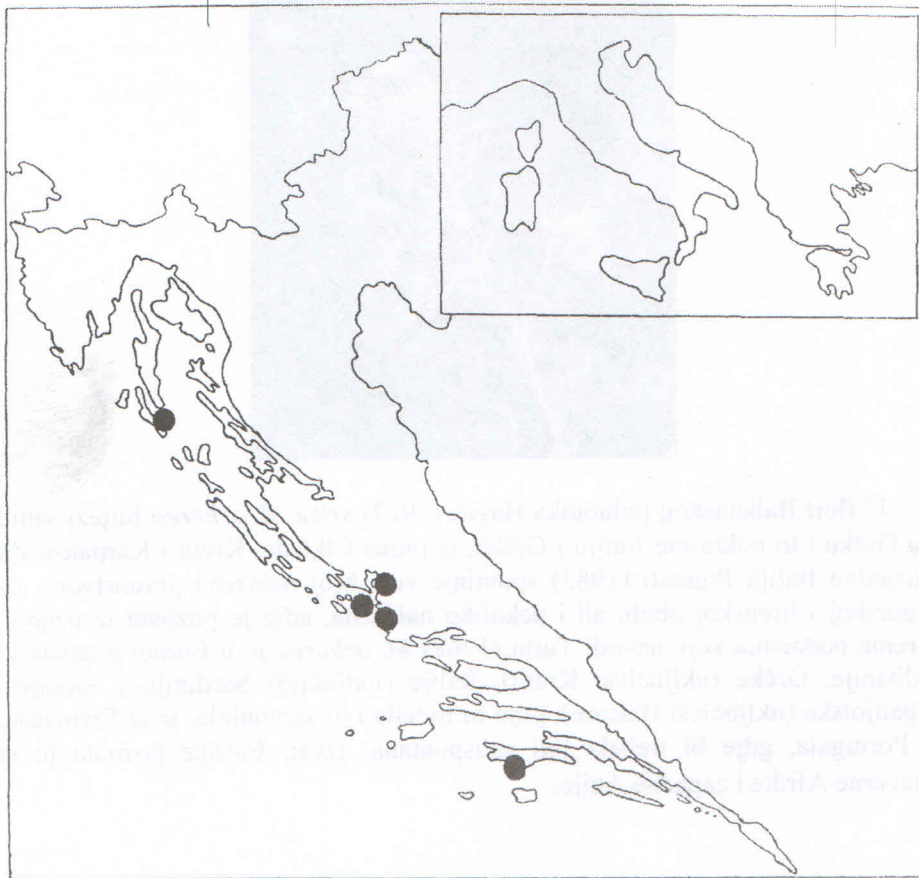
U flori Balkanskog poluotoka Hayek (1927) vrstu *M. arborea* bilježi samo za Grčku i to pokrajine Joniju i Grčku, te otoke Ciklade, Kretu i Karpatos. Za susjednu Italiju Pignatti (1982) spominje veći broj nalazišta prvenstveno na ligurskoj i tirenskoj obali, ali i nekoliko nalazišta, gdje je poznata iz uzgoja. Prema podacima koje navodi Tutin (1968) *M. arborea* je u Europi poznata iz Albanije, Grčke (uključivši Kretu), Italije (uključivši Sardiniju i Siciliju), Španjolske (uključivši Baleare), gdje bi trebala biti samonikla, te iz Francuske i Portugala, gdje bi trebala biti subsponsantana. Izvan Europe poznata je iz sjeverne Afrike i zapadne Azije.

NALAZIŠTA VRSTE *MEDICAGO ARBOREA* U HRVATSKOJ

Koliko smo na temelju pristupačne nam literature mogli ustanoviti vrstu *M. arborea* kao uzgajanu biljku prvi u Šumarskoj enciklopediji navodi Anić

(1963) za nasade Velog Lošinja, uz primjedbu da se uzgaja i drugdje, ali poimence ne navodi gdje. I u drugom izdanju Šumarske enciklopedije nalazi se potpuno isti tekst (Anić 1983), pa bi to bili jedini podaci o uzgoju *M. arborea* u Hrvatskoj.

Slika 3. Pregled nalazišta vrste *Medicago arborea* u Hrvatskoj

Tijekom florističkih istraživanja na otoku Korčuli *M. arborea* je otkivena u nasadima oko turističkih objekata u uvali Brna (Trinajstić 1995), ali je istovremeno zabilježena i kao subspontano razvijena u okolnoj rijetkoj makiji.

Sljedeće nalazište *M. arborea* u Hrvatskom primorju (Dalmacija) objavljuje Pandža (1998), a bilježi je kao uzgojenu u nasadima na otoku Zlarinu. Konačno, Pandža je *M. arborea* zabilježila 1997. i u nasadima Šibenika, te u Primoštenu na poluotoku Raduča, gdje se uzgaja uz tamošnje hotele (Zora, Slava), ali je i subspontano rasprostranjena na mnogo mjesta duž čitavog poluotoka Raduča, gdje raste na podzidima ceste, u garizima i šumama alepskog bora u velikom broju primjeraka. Navedeni podaci nisu dosad bili objavljeni. Pregled dosad zabilježenih nalazišta vrste *M. arborea* u Hrvatskoj prikazan je na sl. 3.

U vezi s novootkrivenim nalazištem u Primoštenu jedan od autora ovoga priloga (Marija Pandža) pokušala je u razgovoru s mještanima pobliže saznati podrijetlo i način kako se *M. arborea* tamo našla. Uspjela je doznati da je u razdoblju između 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća u Primoštenu bio organiziran Esperantski kamp u kojem su esperantisti iz cijeloga svijeta godinama ljetovali (kampirali). Uvriježio se je običaj da na površinama uz hotelske zgrade sade vrste iz svojih zemalja. Izgleda da se iz tog amaterskog uzgoja do danas sačuvala samo *M. arborea* i osim toga dalje se nesmetano širi.

Može se očekivati da će se, na pobudu ovoga napisa, otkriti još koje nalazište *M. arborea*. bilo ono u uzgoju, bilo subspontano.

RASPRAVA

Naše sredozemno, turističko područje, osim obilja topline i sunca ima jednu izrazitu manu da tijekom turističke sezone oskudijeva u vodi. U takvoj oskudici vode na prvom su udaru hortikulture površine, pa preživljavanje ljetne suše uspijeva uglavnom kserotermnim elementima, dok niz drugih hortikulturnih vrsta bez redovitog navodnjavanja stradava od suše. Ako se izuzme izvjestan broj autohtonih kserotermnih elemenata, broj introduciranih vrsta je razmjerno ograničen, pa se uglavnom ponavljaju jedne te iste hortikulture vrste. Obogaćenje hortikulturnim inventarima pridonosi estetskoj raznolikosti, pa bi jedan bogato cvatući i otporan vazdazelen grm, kakav je *M. arborea* mogao poslužiti obogaćenju hortikulturnog izbora koji stručnjacima u našem sredozemnom području stoji na raspolaganju.

Na temelju netom iznijetih podataka o rasprostranjenosti *M. arborea* u Hrvatskom primorju, možemo doći do spoznaje da hortikulture osobitosti

navedene vrste uopće nisu iskorištene. Dakako, mogućnostima uzgoja i načinu korištenja trebali bi se pozabaviti odgovarajući hortikulturni stručnjaci. Zanimljivo je istaknuti da *M. arborea* kao hortikulturnu vrstu bilježi i poznata, nedavno objavljena američka edicija "A-Z Encyclopedia of Garden Plants" (Brickel i Zuk 1997), gdje je zabilježeno i njeno englesko ime "Moon Trifol", dok njeno hrvatsko ime "drvenasta lucerna" uvodi AniĆ (1963).

U europskoj, a tako i u hrvatskoj hortikulturnoj literaturi nije nam uspjele pronaći nikakav podatak o uzgoju i hortikulturnim značajkama vrste *M. arborea*. To, međutim, ne znači da se, bar u europskim mjerilima, takvi podaci neće naći, ako ne kod nas, a ono u nekoj od bogatih europskih knjižnica.

ZAKLJUČAK

U sklopu roda *Medicago* koji obuhvaća čak do 110 uglavnom zeljastih vrsta, tek su vrlo rijetke drvenaste, a među njima se ističe drvenasta lucerna – *Medicago arborea*. Od prirode je rasprostranjena u zemljama oko Sredozemnog mora, ali se može naći u uzgoju i izvan svoga prirodnog areala.

Na području Hrvatskog primorja, također, je zabilježena u uzgoju (Veli Lošinj, Primošten, Zlarin, Šibenik, Brna na otoku Korčuli), ali se mjestimično (Primošten, Brna) širi i spontano i ulazi u sastav okolne autohtone vegetacije.

To je dekorativna biljka, vazdazelen, do 4 m visok grm zlatnožutih cvjetova, pa bi joj u hortikulturi našega sredozemnog prostora bilo potrebno posvetiti veću pozornost.

LITERATURA

- Anić, M.** (1963): *Medicago*. Šumarska enciklopedija 2: 112. Jugoslavenski leksikografski zavod. Zagreb
- Anić, M.** (1983): *Medicago*. Šumarska enciklopedija 2d. 2, 2: 404. Jugoslavenski leksikografski zavod. Zagreb
- Ascherson, P., P. Graebner** (1907): *Synopsis der mitteleuropaischen Flora* 6(2). Leipzig
- Brickel, CH., J. D. Zuk**(eds.), (1997): *A-Z Encyclopedia of Garden Plants*. The American Horticultural Society. DK. Publishing. New York.

- Hayek, A.** (1927): *Prodromus Florae Peninsulae Balcanicae* 1. Berlin-Dahlem.
- Hegi, G.** (1923): *Illustrierte Flora von Mitteleuropa* 4(3). München.
- Melchior, H.** (1964): *Erngler's Syxllabus der Pflanzenfamilien* 2. Gebrüder Bortentraeger. Berlin-Nikolassee.
- Pandža, M.** (1998): *Flora of the Island of Zlarin*. *Nat. Croat.* 7(1): 59-78.
- Pignatti, S.** (1982): *Flora d'Italia* 1. Edagricole. Bologna.
- Trinajstić, I.** (1995): *Biljni svijet otoka Korčule – Pregled flore*. *Blatski ljetopis* 1995:155-174.
- Tutin, T. G.** (1968): *Medicago* L. In T.G. Tutin and V. H. Heywood (eds.): *Flora Europaea* 2: 153-157 Cambridge University Press.

Adresa autora – Author's Adress:
Prof. dr. sc. Ivo Trinajstić
Dunjevac 2
HR-10000 Zagreb
Croatia

Primljeno: 20. 8. 2002.

Mr sc. Marija Pandža
Osnovna škola Murter
HR- 22243 Murter
Croatia